

Saglabāšanas programma Latvijas vietējās šķirnes vecā tipa kazām

1. Saglabāšanas programmas raksturojums

Suga: *Capra hircus*

Šķirnes nosaukums: Latvijas vietējā šķirnes vecā tipa kaza

Šķirne apzīmējums: LVKVT

Šķirnes izveidošanas periods: 19. gadsimta beigās un 20. gadsimta sākumā Latvijas teritorijā.

Šķirnes grupa: piena - gaļas šķirne

Programmas īstenošanas ģeogrāfiskā teritorija: Latvijas Republika

Programmas īstenošanas populācijas apjoms: uz 01.08.2019. gadu programmā iekļauti 4 vaislas āži un 56 kazu mātes. Dzīvnieki atrodas 4 saimniecībās.

Minimālais dzīvnieku skaits LVKVT šķirnes saglabāšanai un atjaunošanai ir 500 pēc fenotipiskām pazīmēm atbilstošas vaislas kazu mātes (fenotipiskais novērtējums atbilst „3” vai „4” vērtējumam, skatīt 2. tabula), 20 neradnieciski vaislas āži, dzīvnieki atrodas vismaz 8 saimniecībās.

Programmas virsmērķis: Saglabāt LVK šķirnes veco tipu.

Šķirnes statuss: apdraudēta.

Audzēšanas mērķis:

- Palielināt Latvijas vietējās šķirnes vecā tipa kazu skaitu.
- Nepieļaut ģenētiskās daudzveidības samazināšanos šķirnē.

Uzdevumi:

- saglabāt un pavairot tādus vaislas āžus un kazas, kuru ārējais fenotips atbilst Latvijas vietējās šķirnes vecajam tipam,
- ģenētiskās daudzveidības saglabāšanai sagatavot pāru atlasē plānu,
- veikt LVKVT kazu un āžu pārbaudi uz *kazu artrīta-encefalīta* slimību un pozitīvus dzīvniekus neizmantojot vaislai,
- vaislas āžiem, ne jaunākiem par 12 mēnešu vecumu, iespēju robežās veikt DNS analīzes un noteikt *kazeīna αS1 un skrepi genotipu* pēc kodoniem 146, 154, 222, ar mērķi uzkrāt informāciju turpmākajam selekcijas darbam.

2. Latvijas vietējās šķirnes vecā tipa kazu raksturojums

Latvijā kazu piena ražošanā slaucamo kazu pamatšķirne ir Latvijas vietējās šķirnes kaza, kura pašlaik Latvijā tiek audzēta ap 65% no kopējā kazu skaita. Latvijas kazu šķirne pēc eksterjera pieder pie piena - gaļas kazu šķirņu grupas. Publicētajā informācijā (Sprūžs, 1996)¹ minēts, ka šķirne izveidota 19. gadsimta beigās un 20. gadsimta sākumā no vietējām, domājams, Bezorkazām, krustojot tās ar Krievijas vietējās (tolās) šķirnes kazu āžiem un Megrelas šķirnes āžiem, kurus ievada no Krievijas un Vitebskas apgabala. No 1900. līdz 1905. gadam Latvijā no Vācijas importēja Togenburgas (TOG), Tīringas (TIR) un Alpu (AK) kazas, kurām bija raksturīgs garš apmatojums uz muguras, pakalķājām un pavēdērē. Ziemas periodā tām veidojās pelēcīga dūnvilna. Pagājušā gadsimta astoņdesmito gadu beigās no Čehoslovākijas republikas

¹ Sprūžs J (1996). Kazkopības ABC, Jelgava, 96. lpp.

ieveda Zānes (ZK) šķirnes kazas. Minēto šķirņu (TOG, TIR, AK un ZK) kazas uzskatāmas par radniecīgām šķirnēm Latvijas vietējās šķirnes kazām. Aprakstīts, ka pagājušā gadsimta 70., 80 gados Latvijas teritorijā dzīvojošām kazām novērots garš apmatojums pār muguru, kāju augšstilbiem un pavēderē un ziemas periodā ir konstatēta izteikta dūnvilna. Šīm kazām bija augstas reprodukcijas spējas, samērā laba ātraudzība, teicama gaļas kvalitāte, laba veselība un spēja pretoties dažādām slimībām, kas nodrošināja to ilgmūžību.

Kazkopībai attīstoties pagājušā gadsimta beigās un 21. gadsimta sākumā nozarē notika selekcijas darbs, kura mērķis bija izslaukuma palielināšana. Līdz ar to Latvijas vietējās šķirnes vecā tipa kazas tika lecinātas vai sēklotas (asins pieliešana) ar Eiropas valstīs audzētajiem piena šķirņu ažiem. Šādā pārošanā dzimušajiem pēcnācējiem pakāpeniski (vairāku paaudžu laikā) saīsinājās apmatojums un pazuda dūnvilna, kas bija raksturīga vecā tipa kazām. Iesaistoties ģenētisko resursu saglabāšanas programmā 2004. gadā tika pieņemts lēmums saglabāt Latvijas vietējās šķirnes vecā tipa kazas, kurām ziemā var novērot izteiktu dūnvilnu.

Rūpējoties par ģenētiskās daudzveidības saglabāšanu Biedrības uzdevums ir turpināt saglabāt Latvijas vietējās šķirnes vecā tipa kazu, jo kazas ir piemērojušās vietējiem klimatiskajiem apstākļiem, labi izmanto zāles lopbarību, ražojot vidēju piena daudzumu (1. tabula) kas piemērots pārstrādes produktu ražošanai.

Dzīvnieku atražošanas spējas

LVKVT nozīmīgākā pazīme ir augsta reprodukcijas spēja. Vislielākā loma ir auglībai un kazlēnu izaudzēšanai no dzimšanas līdz atšķiršanai.

Latvijas vietējās šķirnes vecā tipa kazām ir labas apaugļošanās spējas. Piemērotos ēdināšanas, turēšanas un kopšanas apstākļos kazu māšu auglība var sasniegt 300% un pat 400%. LVKVT kazām parasti ir vieglas, neapgrūtinātas dzemdības.

Kazu ātraudzība: ļoti svarīga nozīme kazkopībā ir ātraudzībai, lai kazlēnus varētu nobarot un realizēt gaļai, sākot ar 6 – 7 mēnešu vecumu tiem sasniedzot vismaz 20 - 25 kg dzīvmasu.

Dzīvnieku konstitūcija: Latvijas vietējās šķirnes vecā tipa dzīvniekiem raksturīga spēcīga konstitūcija, stipra kaulu būve, plats un garš ķermenis. Kazas ir veselīgas, labi piemērojušās samērā mitrajam Latvijas klimatam. Ļoti labi izmanto esošo barības bāzi.

Latvijas vietējās šķirnes vecā tipa kazu raksturojums dots 1. tabulā.

1. tabula

Latvijas vietējās šķirnes vecā tipa kazu raksturojums

Rādītāji	Raksturojums
Apmatojuma krāsa un raksturojums	Vienkrāsaina – balta, melna, pelēka, smilšu brūna. Divu vai trīs krāsu kombinācijas – balta ar melnu, smilšu brūna ar baltu, smilšu brūna ar melnu, pelēka ar baltu, pelēka – melna un balta, u.c. Apmatojuma struktūra: veido garu, biezu vienmērīgi klātu apmatojumu, ziemas periodā veidojas pelēcīga izteikta dūnvilna. Apmatojums rupjš, 15-20 cm gara, stipri izteikta dūnvilna. Gadā var izķemmēt 200 – 300 gr dūnvilnas.
Ragi	Plakani, sirpjveidīgi 30-50 cm gari. Var arī dzimt toli dzīvnieki.
Pieauguša dzīvnieka: Skausta augstums (cm)	50 – 70
Ķermeņa slīpais garums (cm)	65 – 75 un vairāk cm

Krūšu apkārtmērs (cm) Dzīvmasa (kg) pieauguši dzīvnieki	75 – 83 un vairāk cm kazu mātēm 35 – 45 vaislas āžiem 60 – 80 un vairāk kg
Produktivitāte	1. Slaukšanas periods 7 - 10 mēneši, atkarībā no ēdināšanas un turēšanas apstākļiem. Vidējais izslaukums laktācijā no 350 - 550 kg piena, atsevišķi dzīvnieki var dot arī vairāk. Tauku saturs 3,80 – 4,20%, olbaltumvielu saturs 2,80 -3,10%. 2. Labs pienīguma koeficients (izslaukuma un dzīvmasas attiecība). 3. Auglība 200-350%. Kazlēnu diennakts dzīvmasas pieaugums no 120 līdz 150 g.
Izmantošanas virziens	Izmanto galvenokārt piena un gaļas iegūšanai. Ar labiem panākumiem var izmantot ādas un kažokādu ieguvei. Piemērota ainavu uzturēšanai.
Dzīvnieku izturība	1. Nav uzņēmīgas pret vielu maiņas slimībām pieticīgos vai trūcīgos ēdināšanas apstākļos. 2. Neslimo ar kāju un nagu slimībām. 3. Novērota labāka neuzņēmība pret kazu artrīta encefalīta slimības ierosinātāju. 4. Laba spēja adaptēties mainīgā vidē.
Ģenētiskie defekti	Nav novēroti

LVKVT kazas tiks saglabātas izmantojot tīraudzēšanu. Tīraudzēšanas metode ļauj esošo gēnu rezervi uzturēt un veicot izlasi un atlasi arī izkopt populāciju.

LVKVT populāciju grupā visvairāk ir iekļauti un pēc fenotipiskām pazīmēm atbilstoši pēcnācēji ir no sekojošiem vecvecāku vaisliniekiem: LV044028840012 Rodžera, LV042741740009 Miķeļa, LV024706440025 Pukša un LV024706440028 Pekša. Jaunākas paaudzes dzīvniekiem novēro seņču apmatojuma struktūras un krāsas pārmantojamību.

Pēc ikgadējās kazu novērtēšanas jāveic ganāmpulka ģeoloģiskā analīze, bet pēc tam var veikt pāru atlasu. Latvijas vietējās šķirnes vecā tipa āžus vēlams izmantot individuālai pārošanai atbilstoši sastādītajam pārošanas plānam. Ar vienu pieaugušu āzi var aplecināt 50 – 70 kazu mātes sezonā. Latvijas vietējās šķirnes vecā tipa āžus, ja tie labi attīstījušies, vaislai var izmantot sākot ar 7 mēnešu vecumu, atļaujot aplecināt līdz 15 kazu mātēm.

3. Vaislas dzīvnieku izlases principi un izslēgšanas iemesli

Latvijas vietējās šķirnes vecā tipa kazu audzēšana notiks slēgtā populācijā.

Latvijas vietējās šķirnes vecā tipa kazu saglabāšanas programmā iekļaus kazu mātes un āžus, kuru ārējais izskats atbilst vecā tipa kazu apmatojuma raksturojumam (1. tabula). Dzīvnieku apmatojuma struktūra tiek novērtēta ar ballēm no „0” līdz „4”. Apmatojuma struktūras raksturojums dots 2. tabulā. **Dzīvniekus, kuriem apmatojuma struktūra novērtēta ar „0”, programmā neiekļauj.** Dzīvnieki, kuri bija iekļauti saglabāšanas programmā, līdz jaunās programmas apstiprināšanai tiek saglabāti līdz saistību perioda beigām.

Kazas un āži, kuru apmatojuma struktūra ir novērtēta ar „0” vērtējumu, dzīvniekiem ir veikta snieguma pārbaude, izcelsme atbilst „Latvijas vietējās šķirnes kazu audzēšanas programmas” nosacījumiem ir iekļaujami šīs programmas izpildē.

2. tabula

Kazu māšu un vaislas āžu novērtējums pēc apmatojuma struktūras un dūnvilnas veidošanās

Apmatojuma raksturojums	Vērtējums
Vienkrāsu vai vairāku krāsu apmatojums. Visu ķermeni klāj biezs, garš apmatojums ar izteiktu dūnvilnu ziemas periodā.	4
Vienkrāsu vai vairāku krāsu apmatojums. Viss ķermenis klāts ar skraju, garu apmatojumu, ziemas periodā veidojas dūnvilna plecu aizmugurējā daļā.	3
Vienkrāsu vai vairāku krāsu apmatojums. Pamatā ķermeni klāj īss, gluds apmatojums. Garāku apmatojumu novēro uz divām no ķermeņa daļām – (pār mugurkaulu un kāju augšstilbiem vai pār muguru un pavēderes daļā neizteikta, bet ir konstatējama īsa dūnvilna ziemas periodā.	2
Pamatā ķermeni klāj īss, gluds vienkrāsu vai vairāku krāsu apmatojums. Garāku apmatojumu novēro uz vienas no ķermeņa daļām – pār mugurkaulu, pavēderes daļā vai uz augšstilbiem, bez dūnvilnas ziemas periodā.	1
Īss, gluds vienkrāsu vai dažādu nokrāsu apmatojums, bez dūnvilnas ziemas periodā.	0

Kazu mātēm LVK asinībai jābūt vismaz 50%, pārējā asinības daļa var būt no radniecīgajām (TOG, TIR, AK un ZK) šķirnēm vai ar nezināmu (XX) izcelšanos.

Pieaugot LVKVT kazu un āžu skaitam, izlases kritēriji pakāpeniski kļūs stingrāki (skatīt 3. un 4. tabulu).

3. tabula

Izlases kritēriji Latvijas vietējās šķirnes vecā tipa vaislas kazu mātēm

Laika periods	Minimālās izcelsmes prasības	Apmatojuma struktūras novērtējums
Līdz 31.12.2021	LVK asinība 50%, pārējā asinība sastāv no radniecīgām šķirnēm (TOG, TIR, AK un ZK), tai skaitā vai tikai ir nezināma izcelšanās (XX). Zināma izcelsme vienā paaudzē, ja nezināma izcelsme, dzīvniekam ir vērtēšanas eksperta sniegts atzinums par dzīvnieka novērtēšanu, kas iesniegts LDC, kas piešķir šķirnes nosaukumu ar šķirnes asinību LVK 75%.	Kazu mātei līdz pieaugušas kazas vecuma sasniegšanai (3 gadu vecums) novērtējums „1” un lielāks Vecākām kazu mātēm novērtējums „2” un lielāks
No 01.01.2022 līdz 31.12.2024.	LVK $\leq 75\%$ pārējā asinība sastāv no radniecīgām šķirnēm, tai skaitā vai tikai XX, zināma izcelsme divās paaudzēs un daļēji trešā un turpmākās priekšteču paaudzēs.	Kazu mātei līdz pieaugušas kazas vecuma sasniegšanai (3 gadu vecums) novērtējums \leq „2” Vecākām kazu mātēm

		novērtējums ≤ „3”
No 01.01.2025 līdz 31.12.2027	LVK ≤87,5% pārējā asinība sastāv no radniecīgām šķirnēm, tai skaitā vai tikai XX, zināma izcelsme trijās paaudzēs un daļēji ceturta un vecākā. Viens no vecākiem ir bijis vai ir iekļauts LVKVT saglabāšanas programmā.	Kazu mātei līdz pieaugušas kazas vecuma sasniegšanai (3 gadu vecums) novērtējums ≤ „3” Vecākām kazu mātēm novērtējums ≤ „4”
No 01.01.2028	LVK ≤93,25% pārējā asinības daļa sastāv no radniecīgām šķirnēm, tai skaitā vai tikai XX, zināma izcelsme četrās paaudzēs un daļēji piektā un vecākā. Vecāki iekļauti LVKVT saglabāšanas programmā.	Kazu mātei līdz pieaugušas kazas vecuma sasniegšanai (3 gadu vecums) novērtējums ≤ „3” Vecākām kazu mātēm novērtējums ≤ „4”

4. tabula

Izsoles kritēriji Latvijas vietējās šķirnes vecā tipa vaislas ažiem

Laika periods	Minimālās izcelsmes prasības	Apmatojuma struktūras novērtējums
Līdz 31.12.2022	Dzīvniekam nav zināma izcelsme, novērtēts pēc fenotipiskām pazīmēm un apmatojuma struktūras, dzīvniekam ir vērtēšanas eksperta sniegts atzinums, par dzīvnieka novērtēšanu un iesniegs LDC, kas piešķir šķirnes nosaukumu LVK ar 75% asinību.	Apmatojuma vērtējums „3” ažiem līdz 3 gadu vecumam un vecākiem „4”
No 01.01.2023 līdz 31.12.2025	LVK ≤75%. Zināma izcelsme 2 paaudzēs, viens no vecākiem ir iekļauts LVKVT saglabāšanas programmā.	Apmatojuma vērtējums „3” ažiem līdz 3 gadu vecumam, vecākiem „4”
No 01.01.2026	LVK ≤87,5%. Zināma izcelsme 3 paaudzēs, vecāki iekļauti LVKVT saglabāšanas programmā.	Apmatojuma vērtējums „3” ažiem līdz 3 gadu vecumam, vecākiem „4”

Pirms dzīvniekus iekļauj LVKVT saglabāšanas programmā, tiem jābūt seroloģiski izmeklētiem uz kazu *artrītu encefalītu* slimības ierosinātāju. Programmā iekļautiem dzīvniekiem jābūt negatīviem uz *artrītu encefalītu* slimības ierosinātāju.

Vaislas ažiem būtu veikts dzīvnieka fenotipiskais novērtējums pēc 1. pielikuma. Vērtējumu veicis sertificēts vērtētājs, klāt pievienots, vai elektroniski ir iesniegts dzīvnieka foto sānskatā. LVKVT dzīvniekiem būtu vēlama snieguma pārbaude.

4.Snieguma pārbaudes sistēma

Snieguma pārbaude tiek veikta saskaņā ar spēkā esošiem MK noteikumiem (MKN) par ‘‘*Slaucamo govju un slaucamo kazu pārraudzības un snieguma pārbaudes kārtība*’’ <https://www.vestnesis.lv/op/2019/108.21> un LVKVT šķirnes kazu saglabāšanas programmā noteiktām prasībām.

Audzētājs, kurš īsteno LVKVT šķirnes saglabāšanas programmu, noslēdz vienošanās līgumu ar Biedrību.

Audzētāja ganāmpulkā ir kazas un āži, kuri atbilst Latvijas vietējās šķirnes vecā tipa kazas saglabāšanas programmas izvirzītām prasībām.

Kazu māšu un vaislas āžu iekļaušanai LVKVT šķirnes saglabāšanas programmā, audzētājs iesniedz Biedrībai pieteikumu (Pielikums Nr. 2), par tā īpašumā esošām, programmas prasībām atbilstošām kazu mātēm vai vaislas āžiem.

Biedrība:

- Organizē šķirnes dzīvnieku saglabāšanas darbu, atbilstoši apstiprinātai programmai.
- Nodrošina audzēto kazu un āžu eksterjera lineāro un fenotipisko novērtēšanu.
- Izniedz atzinumu par LVKVT saglabāšanas programmai atbilstošu kazu un āži, vai neiekļaušanu šķirnes saglabāšanas programmā.
- Nodrošina dokumentu un atkārtotu programmā iekļauto kazu un āžu apskati dabā (kazu un āžu apskate pieauguša dzīvnieka vecumā).
- Apstiprina programmā iekļauto kazu un āžu sarakstus, tos iesniedz LDC datu reģistram un atzinumus atbalsta saņemšanai.
- Sagatavo grozījumus vai papildinājumus šķirnes saglabāšanas programmā.

Saglabāšanas programmā iekļautos dzīvniekus izslēdz no programmas īstenošanas ja:

- kaza vai āzis likvidēts (kritis, gājis bojā), ko apstiprina veterinārā izziņa,
- dzīvnieks pazudis,
- programmā neiekļauj dzīvniekus, kuriem bez LVK asinīm ir arī neradniecīgo šķirņu (AN, VBD, BK u.c.) asinības daļa.

Ja Biedrības speciālisti, apsekojot saimniecību, kurā ir saglabāšanas programmā iekļautās kazas un āži, konstatē pārkāpumus, par to rakstiski brīdina kazu audzētāju. Bet atkārtotu pārkāpumu gadījumā, neturpina programmas īstenošanu (no jauna neapstiprina audzētāja ganāmpulkā turētās programmas prasībām atbilstošas kazas un āžus). Par to informējot LDC, LAD, PVD.

5. Latvijas vietējās šķirnes vecā tipa kazu saglabāšanas programmai atbilstošu kazu un āžu izcelsmes reģistrs

LVK šķirnes vecā tipa saglabāšanas programmā izmanto tīraudzēšanu, tas ir kazu pārošanu veic šķirnes ietvaros.

1. Dzīvniekiem ir zināma vismaz māte un tēvs, pamatojoties uz iesniegtiem ciltsdokumentiem.
2. Vecāki atbilst LVKVT šķirnes aprakstam.
3. Līdz 2027. gada 31. decembrim pieļaujams asins piejaukums no radniecīgām šķirnēm (Zānes, Tīringas, Togenburgas, Alpu).
4. Vaislas āži, kuriem nav zināma izcelsme, vai tā ir zināma daļēji, bet ir izteikts saglabāšanas programmas fenotips (apmatojuma struktūra un dūnvilna), to ir novērtējis sertificēts vērtētājs un izsniedzis atzinumu par atbilstību vecajam tipam, šķirnes nosaukumu piešķir LVK ar 75% asinību. Atkāpe spēkā līdz 31.12.2024.
5. Vaislas kazu mātēm, kurām nav zināma izcelsme vai tā ir zināma daļēji, ir izteikts saglabāšanas programmas fenotips, apmatojuma struktūras novērtējums ir 3 vai 4, piešķir šķirnes nosaukumu LVK 75% asinību. Atkāpe spēkā līdz 31.12.2023.

Līdz 2027.gada 31. decembrim pieļaujams asins piejaukums no radniecīgām šķirnēm.

6. Kazu identifikācijas sistēma

Dzīvnieku apzīmēšanu veic saskaņā ar spēkā esošiem MKN par „*Lauksaimniecības dzīvnieku un akvakultūras dzīvnieku to ganāmpulku un novietņu reģistrēšana un lauksaimniecības dzīvnieku apzīmēšana*”

<https://likumi.lv/ta/id/305856-lauksaimniecibas-un-akvakulturas-dzivnieku-to-ganampulku-un-novietnu-registresanas-un-lauksaimniecibas-dzivnieku-apzimesanas>

Vienoto uzskaites sistēmu nodrošina valstī izveidots dzīvnieku un ganāmpulku reģistrs, ko nodrošina Lauksaimniecības datu centrs (LDC). Papildu apzīmējums LDC reģistrā LVKVT.

7. Vaislinieka sertificēšana

Vaislinieka izmantošanas sertifikātu reģistrē un izsniedz Latvijas kazkopības Biedrība. Uzsākot vaislas darbību, āzis tiek reģistrēts pārbaudes sertifikāts līdz 3 gadiem, kurā iegūst ģenētiskās kvalitātes novērtējumu. Āzis ir ierakstīts vai atbilst ierakstīšanai Ciltsgrāmatā A vai A₃ daļā. Lai saņemtu vaislinieka izmantošanas sertifikātu, vaislinieka īpašnieks iesniedz Biedrībai:

1. Iesniegumu vaislinieka izmantošanas sertifikāta saņemšanai.
2. Iegādātajam vaisliniekam zootehniskā sertifikāta kopiju.

Biedrība mēneša laikā pēc iesnieguma saņemšanas izvērtē saņemtos dokumentus un reģistrē vaislinieka izmantošanas sertifikātu vai paziņo par atteikumu.

Lai pagarinātu vaislinieka izmantošanas sertifikāta derīguma termiņu, persona mēnesi pirms sertifikāta derīguma termiņa beigām iesniedz Biedrībai:

1. Iesniegumu vaislinieka izmantošanas sertifikāta pagarināšanai.
2. Kazu *artrīta encefalīta* izmeklējuma rezultātus. Ja vaisliniekam ir pozitīvs rezultāts uz kazu artrītu encefalītu – sertifikātu nepagarina.
3. Ja, vaislinieka pēcnācējos novēro apmatojuma struktūras kvalitātes uzlabojumu, kvalitātes novērtējums atbilst LVKVT šķirnes audzēšanas programmā noteiktajām prasībām, vaislinieka izmantošanas sertifikāta derīguma termiņš tiek pagarināts uz 5 gadiem, saglabājot pirmo reizi izsniegtā sertifikāta kārtas numuru.

4. Biedrība LDC datu bāzē reģistrē informāciju par sertificētajiem vaisliniekiem, un sertificēto vaislas materiālu. Pēc īpašnieka pieprasījuma Biedrība 10 dienu laikā izsniedz vaislinieka vai vaislas materiāla sertifikātu dokumenta formā.

LDC nodrošina publisku informācijas pieejamību par sertificēto vaislinieku vai sertificēta vaislas materiāla izcelsmi un ģenētisko kvalitāti.

Izņēmums: sakarā ar to, ka programmas realizācijā iesaistītos ganāmpulkos trūkst neradniecīgi tīršķirnes vaislinieki, lai varētu realizēt programmu pieļauj sertificēt vaisliniekus, kam nav zināma izcelšanās 4 paaudzēs, bet viņu fenotipiskās pazīmes atbilst LVKVT raksturojumam, apmatojuma struktūra novērtēta ar 3 vai 4, eksterjeram nav kļūdas, dzīvnieka dzīvmasa un augums atbilst šķirnei, vaislinieka mātes fenotipiskās pazīmes atbilst šķirnes raksturojumam. Sertificē vaislas darbībai.

8. Ciltsgrāmatas kārtšanas metodika

Ciltsgrāmatas nosaukums: LVK

Šķirnes kods: "9"

Ciltsgrāmatu kārtā: Latvijas kazkopības Biedrība saskaņā ar Dzīvnieku audzēšanas regulu (ES) 2016/1012 un spēkā esošiem MKN par „*Liellopu, cūku, aitu, kazu un zirgu šķirņu ciltsgrāmatas un krustojuma cūku ciltsreģistra kārtšanas noteikumiem*”

<https://www.vestnesis.lv/op/2019/42.11>

Atkāpes ir pamatojoties uz Regulas 2016/1012 III nodaļas 19. panta noteiktiem nosacījumiem. Ciltsgrāmata ir informācijas krājums par dzīvnieku izcelšanos, snieguma rezultātiem un ciltsvērtību. Ciltsgrāmatā ieraksta kazas un āžus, kuri ir izaudzēti saskaņā ar Biedrības saglabāšanas programmu un ir apzīmēti normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā.

Ciltsgrāmatu izmanto:

- ciltsdarba sasniegumu analīzei,
- labāko dzīvnieku izlasei un atlasei,
- turpmāko ciltsdarba uzdevumu noteikšanai un veikšanai,
- ciltsdokumentācijā snieguma datu ticamības pārbaudei.

Biedrība slēdz līgumu ar dzīvnieku īpašniekiem par dzīvnieku ierakstīšanu Ciltsgrāmatā. Kazu un āžu reģistrēšanai Ciltsgrāmatā, īpašnieks Biedrībai iesniedz pieteikumu, kurā norāda ganāmpulka reģistrācijas un dzīvnieka identitātes Nr.

Lai dzīvnieku ierakstītu Ciltsgrāmatā, tiek pārbaudīta izcelsmes informācija LDC datu bāzē un, ja nepieciešams – pēc īpašnieka iesniegta izcelsmes apliecinājuma, ciltskartīņas vai zootehniskā sertifikāta dokumentiem. Biedrība mēneša laikā pieņem lēmumu par dzīvnieka reģistrēšanu Ciltsgrāmatā. Ja dzīvnieka reģistrācija Ciltsgrāmatā tiek atteikta, Biedrība izsniedz rakstisku atteikumu, paskaidrojot atteikuma iemeslus.

Ciltsgrāmata dalās galvenajā daļā A un papilddaļā B.

Galvenajā (A) daļā uzņem visus dzīvus dzīvniekus, kuriem ir šķirnei atbilstoša izcelsme vismaz divās priekšteču paaudzēs. Ciltsgrāmatas galvenajā daļā uzņem arī dzīvnieka vecākus un vecvecākus. Dzīvnieka vecāki un vecvecāki drīkst būt arī likvidēti, vai miruši/krituši. Vecāki un vecvecāki ir uzņemti Ciltsgrāmatas galvenajā daļā.

Tēvs, tēva tēvs un mātes tēvs uzņemti LVK vai LVKVT galvenajā A daļā, bet māte un mātes māte var būt uzņemtas B papilddaļā. Apmatojuma struktūras novērtējums nav zemāks par „3”.

Tā kā Ciltsgrāmata tiek kārtota LVK, tad galvenā daļa ir sadalīta 3 daļās, kur A₁ un A₂ uzņem LVK saskaņā ar LVK Audzēšanas programmu.

A₃ tiek uzņemti:

A₃ daļā uzņem vaislas kazu mātes no 12 mēnešu vecuma ar zināmu, daļēji zināmu vai nezināmu izcelsmi, ja to apmatojuma struktūras novērtējums ir „3” vai „4”.

A₃ daļā uzņem vaislas āžus no 8 mēnešu vecuma bez/vai nepilnīgi zināmu izcelsmi, bet ar apmatojuma struktūras novērtējumu „3” vai „4” – atkāpe spēkā līdz 31.12.2026. gadam.

Vaislas āžiem līdz 2 gadu vecumam apmatojuma struktūras novērtējums nav zemāks par „2”.

Papilddaļā (B) uzņem sievišu kārtas vaislas dzīvniekus, ja dzīvnieka abi vecāki ir vienas šķirnes vai iekļauti LVK vai LVKVT programmas izpildē.

Ir zināma māte un tēvs. Dzīvnieku tēvs ir uzņemts A daļā, māte var būt B daļā.

B daļā iekļauj kazas bez vai nepilnīgi zināmu izcelsmi, apmatojuma struktūras novērtējums ir vismaz „1” vai „2”, ir reģistrēti pēcnācēji. Atkāpe spēkā līdz 31.12.2022. gadam.

Papilddaļā uzņemto LVKVT kazu pēcnācēja statusa paaugstināšana no papilddaļas uz galveno daļu ar atvieglotiem noteikumiem, var notikt balstoties uz ES Dzīvnieku audzēšanas Regulas 2016/1012 nosacījumiem, ja dzīvnieks ir tipisks LVKVT pārstāvis un tā vecāki un vecvecāki ierakstīti Ciltsgrāmatas galvenajā daļā vai papilddaļā. Dzīvnieks nepieciešams LVKVT kazu atražošanai, tuvradniecības mazināšanai un ģenētiskās daudzveidības saglabāšanai.

Latvijas vietējās šķirnes vecā tipa kazu un āžu fenotipisko pazīmju novērtējums un piena produktivitātes vērtēšanas veidlapa (LVKVT)

Nr. p.k.	Rādītāji	Raksturojums			
		Viss ķermenis	Pār mugurkaulu	Augšstilbi	Pavēdere
1.	Apmatojuma krāsa				
1.1	Struktūra				
	Rupjš, garš				
	Smalks				
	Īss				
	Dūnvilna				
1.2	Ragi:				
	Ir				
	Tola				
	Atragota				
2.	Eksterjers vērtēts:				
2.1	Krūšu apkārtmērs (cm)				
2.2	Dzīvmasa, kg				
3.	Piena produktivitāte: Kazai/vid. vaislinieka meitām				
3.1	Laktācija				
3.2	Slaušanas dienas				
3.3.1	Izslaukums, kg				
3.3.2	Tauku % standartlakt.				
3.3.3	Olbaltumvielu % standartlakt.				
4.	Eksterjera kļūdas				
5.	Ģenētiskais novērtējums, Šķirnes un radniecisko šķirņu asinība (%)				

Datums:
 Vērtēšanas eksperts
 Paraksts

Pieteikums

Latvijas vietējās šķirnes vecā tipa kazu (LVKVT) saglabāšanas programmai atbilstošu kazu un āžu apskatei un atzinuma izsniegšanai

Biedrībai „Latvijas kazkopības Biedrība”

Iesniedzējs: _____

Adrese: _____

Lūdzu veikt manā īpašumā esošo Latvijas vietējās šķirnes vecā tipa kazas (LVKVT) saglabāšanas programmai atbilstošu kazu māšu un/ vai vaislas āžu fenotipisko novērtējumu un izniegt atzinumu par to atbilstību programmas prasībām.

Pielikumā: Kazu un vaislas āžu saraksts.

(datums)

(paraksts un atšifrējums)